

«IN MEMORIAM»
ALEXANDRE OLIVAR I DAYDÍ, OSB
(Barcelona, 1919 - Montserrat, 2018)

per SEBASTIÀ JANERAS

El propassat dia 1 d'octubre –tres mesos, dia per dia, abans d'arribar a centenari – moria a Montserrat el P. Alexandre Olivar i Daydí, fundador de la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, que ens aplega, i que presidí des de l'inici i de la qual era actualment president honorífic. Sota el seu impuls naixia també la revista de la Societat, *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, i, posteriorment, la col·lecció «Biblioteca Litúrgica Catalana».

El P. Alexandre havia nascut el dia 1 de febrer de 1919, i en el baptisme rebé el nom de Lluís. Estudià al Col·legi Alemany, però l'any 1932, a l'edat de tretze anys, entrà al col·legi de postulants del monestir de Montserrat, on feu la professió temporal l'any 1935. En esclatar la Guerra Civil espanyola, l'any 1936, juntament amb altres monjos, anà al monestir de Maria Laach, a la Renània, Alemanya, on continuà els estudis. Sobre aquesta estada és molt interessant un article del mateix P. Alexandre, publicat a la revista *Ecclesia Lacensis*, l'any 1993, titulat «Warum ich mein erstes Buch der Laacher Klostersgemeinschaft gewidmet habe». El P. Alexandre hi explica, amb un esperit d'agraïment profund, tot el que ell, jove profés, però que, sortosament, ja parlava alemany, va aprendre d'aquells monjos, que foren els seus mestres; en cita els noms, entre els quals alguns que –sobretot als que ens hem mogut en ambients monàstics i litúrgics – ens són molt familiars: l'abat Ildefons Herwegen (†1946), Viktor Warnach (†1970), Odilo Heimig (†1986), Burchard Neunheuser (†2003), etc. I resumeix el que ell, jove monjo, havia descobert a Maria Laach: «Aviat es van fusionar» – diu – «en el meu pensament els conceptes *Crist, Pneuma*,

Església i Misteri en una meravellosa relació que va simplificar la meua vida espiritual. Amb això vaig aprendre a considerar l'economia de la salvació en la seva totalitat». De fet, allà conegué, d'una manera vivencial, la «doctrina dels misteris», la *Mysterienlehre*, de dom Odo Casel (†1948). El P. Alexandre no hi coincidí, ja que Casel residia al monestir de benedictines de Herstelle, però hi mantingué després una relació epistolar.

Pel que fa a l'orientació patrística, el marcà especialment, de cara al futur, dom Damasus Winzen (†1971), que li posà a les mans les obres de sant Pere Crisòleg en l'edició de la Patrologia de Migne.

Després de dos anys a Maria Laach, l'any 1938, anà, amb altres monjos montserratins, a l'abadia de Maredsous, a Bèlgica, que tenia per abat, des de feia deu anys, el cèlebre liturgista dom Bernard Capelle. A Maredsous trobà la guia de dom Cyrille Lambot, endinsat en l'estudi i l'edició de les obres de sant Agustí. Des d'allà estigué en contacte epistolar amb el gran patròleg dom Germain Morin, que llavors residia a Munic.

Tornat a Montserrat l'any 1939, va fer la professió solemne l'agost del 1940 i va rebre l'ordenació sacerdotal el 9 d'agost del 1942. És durant aquests anys que ell i dom Anscari Mundó, membre també de la nostra Societat, s'ensinistraven en el coneixement dels PARES a còpia d'endevinar, per l'estil del llenguatge, la paternitat de textos patrístics. Recordo haver-ho sentit d'ells mateixos, i també ha estat assenyalat en un escrit del professor Alturo a *La Vanguardia*. Després de llicenciar-se i fer els cursos de doctorat en teologia a la Universidad Pontificia de Salamanca (1944-1946), el P. Alexandre ocupà el càrrec de bibliotecari del monestir fins l'any 1953. Justament aquest any publicà la seva primera gran obra: el *Sacramentario de Vich*. Durant els cinc anys (1953-1958) passats al monestir santuari del Miracle no va deixar les seves recerques patrístiques i litúrgiques, i el 1954 fou nomenat soci corresponent del Herwegen Institut. De fet, va mantenir sempre un lligam científic amb Maria Laach a través de la cèlebre revista *Archiv für Liturgiewissenschaft*.

Durant la primera sessió del Concili Vaticà II (1962-1963) fou secretari i conseller del cardenal Anselm M. Albareda. Secretari general del II Congrés Litúrgic de Montserrat, de l'any 1965, n'edità els textos. Membre de la Societas Liturgica des dels seus inicis, l'any 1969 fundava la nostra Societat Catalana d'Estudis Litúrgics. Membre del Consell de l'Association Internationale des Études Patristiques, era també membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans i membre numerari de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

En aquest cas, el seu discurs d'ingrés, l'any 1983, versà sobre *Els auditoris cristians antics*, preludi d'una gran obra seva posterior. L'Acadèmia li publicà, a més, l'any 2001, les homilies de les misses d'inauguració de curs a l'església dels Sants Just i Pastor entre els anys 1987 i 2000.

El 17 de novembre de 2017, el P. Alexandre Olivar va ser investit doctor *honoris causa* per l'Ateneu Universitari Sant Pacià. En feu la *laudatio* el professor Joan Torra, i la *lectio* per part del P. Olivar versà sobre «La litúrgia a Catalunya ara fa mil anys». L'acte, molt emotiu i concorregut, tingué lloc al mateix monestir de Montserrat.

El P. Alexandre va cultivar sobretot dos camps d'investigació, en els quals ha tingut un reconeixement internacional: la patristica i la litúrgia. En el camp de la patristica destaca sobretot la seva dedicació a sant Pere Crisòleg, que tingué com a primer fruit el volum *Los sermones de san Pedro Crisólogo: Estudio crítico* (1962), seguit de la publicació dels seus sermons al *Corpus Christianorum*, en tres volums (els anys 1975, 1981 i 1982), a més dels molts articles entorn del bisbe de Ravenna. Al mateix *Corpus Christianorum*, en la seva sèrie *Instrumenta Lexicographica*, publicava, l'any 1982, el registre lexicogràfic de Pere Crisòleg. Posteriorment els sermons del bisbe de Ravenna van ser traduïts al català pel bon llatí que era mossèn Jaume Fàbregas, i publicats, acompanyant el text llatí, entre els anys 1985-2003, a la col·lecció de la Fundació Bernat Metge, en sis volums (233, 247, 266, 287, 318 i 323), però els dos darrers amb traducció del mateix P. Alexandre, després de la mort de mossèn Fàbregas, l'any 1999.

L'altra gran obra patristica, única en el seu gènere, és *La predicación cristiana antigua*, del 1991. Com és sabut, Olivar hi examina els predicadors d'Orient i d'Occident, el seu estil, la reacció dels oients, la durada dels diversos sermons, especialment en sant Agustí, cosa que va poder establir pronunciant-los i cronometrant-ne el temps, etc. D'alguns d'aquests aspectes en va publicar articles separats.

Com a liturgista, es fixà sobretot –sense oblidar aspectes més generals, tractats en una gran multitud d'articles– en la litúrgia a Catalunya, i publicà, a més de diversos fragments de manuscrits, dos sacramentaris: el de Vic (1953), ja esmentat, i el de Ripoll (1964), ambdós als «*Monumenta Hispaniae Sacra*». L'edició del Sacramentari de Vic la va dedicar al monestir de Maria Laach (*Ecclesiae Lacensi*), cosa que en el pròleg justifica per l'acolliment que hi van trobar alguns monjos de Montserrat, i això mateix fa extensament en l'article ja esmentat «*Warum ich mein erstes Buch der Laacher Klostersgemeinschaft gewidmet habe*».

Fruit dels seus anys de bibliotecari de Montserrat, publicà: *Catàleg dels incunables de la Biblioteca de Montserrat* (1955), *Els manuscrits litúrgics de la Biblioteca de Montserrat* (1969), *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Montserrat* (1977), amb un primer suplement, l'any 1991, i un segon suplement, l'any 2010, però abans, el 1990, *Els incunables conservats a la Biblioteca de Montserrat*. I encara, juntament amb el P. Xavier Altés, l'any 2000, el *Catàleg dels incunables de la Biblioteca Episcopal de Vic*.

La seva producció és molt extensa. Se n'han publicat tres bibliografies. La primera, una de molt exhaustiva, de Xavier Altés, «Bibliografia de Dom Alexandre Olivar», a *Studia Monastica*, 25 (1983), p. 153-168. Altés hi recull també tota una colla d'articles d'enciclopèdies. Pel que fa als molts articles publicats a la *Gran enciclopèdia catalana*, que jo li encarregava, puc deixar constància de la promptitud i fidelitat amb què ell corresponia. Una altra bibliografia, més centrada en els dos grans camps del P. Alexandre, és la de Miquel dels Sants Gros, *Bibliografia litúrgica i patristica de Dom Alexandre Olivar*, a la nostra *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, XIX, de l'any 2011, en ocasió dels setanta-cinc anys de professió monàstica del P. Alexandre. Cal afegir-hi ara la *lectio* ja esmentada en ocasió del seu doctorat *honoris causa*: «La litúrgia catalana ara fa mil anys», publicada per l'Ateneu Universitari Sant Pacià l'any 2017. Una tercera bibliografia va ser publicada a Maria Laach, en ocasió dels noranta anys del P. Alexandre: Martin Klöckener, «Bibliographie Alexander Olivar OSB: anlässlich der Vollendung des 90. Lebensjahres», *Archiv für Liturgiewissenschaft*, 52 (2010), p. 338-387. Aquesta bibliografia recull també les nombroses recensions fetes pel P. Alexandre. D'altra banda, cal recordar que ell era un assidu col·laborador del *Literaturbericht* d'aquesta revista de Maria Laach.

Una memòria del P. Alexandre Olivar seria incompleta si no es recordava la seva personalitat, definida molt bé i d'una manera concisa pel professor Alturo en dir: «El P. Alexandre, fill fidel de sant Benet, dissimulava amb senzillesa i humilitat la seva vasta i pregonia ciència». Era remarcable la seva disponibilitat i actitud de servei i d'ajuda, que vaig poder constatar i experimentar els anys en què vàrem conviure sota el mateix sostre monàstic. Tenia també una certa ironia, d'una finor exquisida, amb aquella mirada com perduda cap amunt, que acabava amb un «eh?», enmig d'un somriure. D'un tracte exquisit i amable, el P. Alexandre era profundament espiritual i alhora profundament humà. Un home savi, sí, però potser millor: sapient, en el sentit ple del verb llatí *sapere*.

Αἰώνια ἡ μνήμη αὐτοῦ! Memòria eterna!